

УДК 378+81'26

ПЛАНУВАННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ТА ПЕРЕКЛАДУ: НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНІ АСПЕКТИ

Кравченко Т.В., Огієнко В.П.

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Розглядаються особливості планування самостійної роботи в процесі вивчення іноземної мови та перекладу. В сучасних умовах все частіше виникає потреба поряд із засвоєнням стандартизованого програмного навчального матеріалу засвоювати ще й потрібні конкретному студенту знання та навички. Вміння планувати самостійну роботу стає необхідним для студентів. Для цього потрібні відповідні знання, вміння та навички, а також досвід. Автори розглядають особливості планування з точки зору перекладача письмових текстів, який працює переважно як особа вільної професії.

Ключові слова: самостійна робота, іноземна мова, переклад, освіта, планування.

Постановка проблеми. Різноманіття життєвих явищ, можливостей, планів та проблем обумовлює різноманіття в навчальній підготовці студентів. Програма навчання у спеціалізованому навчальному закладі є в деякій мірі обмеженою сукупністю певних знань, які, на думку укладачів цієї програми, являють собою основу для подальшого професійного розвитку фахівця. Тобто можна стверджувати, що всі, хто навчається за певним фахом, засвоюють протягом навчання в конкретному закладі освіти майже однакові знання. Але поряд зі стандартизованою підготовкою все більше спостерігаються ситуації, коли студент бажає отримати додаткові знання та навички з урахуванням власних індивідуальних особливостей, планів, можливостей [3; 6]. Така потреба також враховується в процесі організації навчання. Але все ж, в більшості випадків, задоволення такої потреби безпосередньо під час навчання має суттєві обмеження. Поки що загальний розвиток системи вищої професійної освіти передбачає переважно групове навчання за єдиними стандартизованими планами та програмами. Хоч деякі елементи індивідуалізації навчання і мають місце, все ж для досягнення своєї конкретної мети студенту необхідно знаходити час та можливості для самостійної роботи над потрібним для нього навчальним матеріалом. Щоб ефективно це здійснювати потрібні додаткові компетентності. До однієї з важливих компетентностей у цій області належить вміння планувати свою навчальну діяльність. При цьому суттєвим є вміння планувати досягнення конкретних навчальних цілей.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Тематика самостійної роботи студентів та її планування є актуальною та достатньо дослідженою [1; 2; 3; 6]. Існують роботи щодо організації самостійної роботи для засвоєння стандартизованого навчального матеріалу, зокрема з урахуванням індивідуальних особливостей студентів, що є особливо актуальним для вивчення іноземних мов та засвоєння навичок перекладу [4; 5]. Самостійна робота також може розглядатись як основна форма засвоєння індивідуального навчального матеріалу, який не належить до програмного матеріалу відповідного навчального закладу, але є потрібним для досягнення студентом індивідуальних цілей. Самостійна робота та її планування сприяють також формуванню необхідних навичок, потріб-

них у майбутній професійній діяльності студента. Такі навички особливо важливі для перекладачів, які працюють як особа вільної професії. Однак особливості формування таких навичок ще недостатньо досліджені. Зокрема недостатньо розглянуті особливості самостійної роботи з урахуванням індивідуальних особливостей студента.

Завданням цієї статті є дослідження особливостей самостійної роботи студента з урахуванням його індивідуальних особливостей, професійних та життєвих цілей. Розглядаються особливості планування самостійної роботи студентів, які вивчають іноземну мову та готуються до виконання письмового перекладу складних текстів.

Виклад основного матеріалу дослідження. В даній роботі ми розглянемо особливості організації і планування індивідуальної самостійної роботи студента в процесі вивчення іноземної мови. При цьому ми виходимо з того, що студент не завжди має уявлення про особливості планування та організації самостійної роботи. Одні студенти мають нахил до детальної організації самостійної роботи з урахуванням усіх «дрібниць», вони ставлять собі конкретні цілі на конкретний час, намагаються чітко виконувати намічений план. Але не завжди такі цілі можуть бути досягнуті. Не завжди студент може точно визначити, скільки часу (та інших ресурсів) може бути потрібно для досягнення певної цілі, не завжди може відчувати, чи справді досягнуто конкретну ціль. Наприклад, студент запам'ятав деяку сукупність лексичних одиниць або граматичне правило, але ще не може впевнено стверджувати, наскільки міцно цей матеріал засвоєний. Засвоєні відомості можуть утримуватись тільки у короткочасній пам'яті і через деякий час бути забутими. В такому випадку слід враховувати інформацію про різні види пам'яті, знати різні методи запам'ятовування, а також, що дуже важливо, вміння визначати види навчального матеріалу, які підлягають запам'ятовуванню. При цьому визначається матеріал, потрібний для активного або пасивного використання. Слід пам'ятати, що процес запам'ятовування також потребує певного часу. Роботу протягом цього часу також слід планувати. Іноді формальне засвоєння відповідного матеріалу може бути пов'язано з відсутністю вміння ефективно застосовувати його в практичній діяльності. Слід визначати, потрібен цей

матеріал для усного або письмового мовлення, для досягнення комунікативних цілей або ж для теоретичної, наукової діяльності.

Не завжди студент може знати, в якому обсязі слід засвоювати конкретне мовне явище, як воно пов'язано з іншими аспектами мовлення. Невдачі в досягненні намічених цілей можуть призвести до розчарування у плануванні. Відсутність очікуваного результату самостійної роботи може знизити мотивацію до неї [3, с. 63].

Поряд з детальним плануванням індивідуальної навчальної діяльності може спостерігатись і «стихійна» самостійна робота студента, коли не визначаються довготривалі конкретні цілі, а певні мовні явища вивчаються відповідно до настрою студента у конкретний момент часу. Такий вид самостійної роботи студента також не слід заперечувати, оскільки, як правило, краще засвоюється той матеріал, до якого існує найбільша мотивація або зацікавленість. Однак така «стихійність» у плануванні самостійної роботи не є достатньою. При плануванні засвоєння великих обсягів матеріалу слід більш чітко визначати зміст цього матеріалу та послідовність його засвоєння. Оскільки студент не завжди знає, за який час він може засвоїти в достатній мірі те чи інше мовне явище, а це особливо суттєво саме в процесі вивчення іноземної мови, де, на відміну до матеріалів рідною мовою, студент знайомиться зі значною кількістю незнайомих, незвичних для нього звукосполучень та словосполучень, для засвоєння складного матеріалу слід планувати додатковий час. Слід також накопичувати досвід планування. З часом студент, який спостерігає за досягненням конкретних результатів та аналізує їх, може більш чітко планувати засвоєння конкретного матеріалу іноземною мовою. Особливості накопичення досвіду планування самостійного вивчення конкретних явищ іноземної мови можуть бути предметом подальших досліджень індивідуального планування вивчення іноземної мови.

Однією з типових проблем в організації самостійної роботи студента є планування роботи з великими обсягами інформації. Планування в такому випадку є необхідністю, оскільки інформацію великого обсягу опрацювати за короткий час, як правило, неможливо. В період набуття професійної освіти в вищому навчальному закладі студент отримує різноманітну інформацію, яка, поряд з набуттям різнобічних професійних якостей, може допомогти йому підготуватись до виконання професійних задач за фахом. Студенту, який вивчає іноземну мову, також може бути потрібною робота з великими обсягами текстів іноземною мовою, зокрема, підготовка перекладу. Студент вже у період навчання намагається враховувати свої індивідуальні особливості, нахили до певних видів перекладу та умов перекладу. І хоч студент намагається діяти відповідно до своїх побажань та здібностей, що може допомогти йому досягти оптимальних результатів, і що рекомендують деякі дослідники і практики в області психології праці, але існують ще соціальні та економічні фактори, які можуть суттєво впливати на умови праці. Для успішної роботи над перекладом студенту необхідно вивчати досвід перекладачів [4; 7]. Тому в даній статті ми наводимо деякі приклади з професійної ді-

яльності перекладача. Перекладач для успішної професійної діяльності має враховувати не тільки свої бажання, здібності та нахили, але і те, що бажає споживач (замовник перекладу). Тому перекладачеві потрібно бути готовим до роботи з різноманітними за змістом та формою текстами в різноманітних умовах виконання завдання. При цьому вже на етапі професійної підготовки слід враховувати найбільш типові ситуації, які зустрічаються в професійній діяльності перекладачів та пов'язані з відповідними типами текстів та умовами праці [4; 5]. Однією з таких професійних ситуацій в роботі перекладача є завдання, пов'язане з виконанням перекладу текстів великого обсягу у короткий час. Хоч, здавалось би, переклад великого тексту потребує лише розподілу фрагментів тексту за часом та виконання перекладу, але не все у реальній ситуації може бути так просто. Текст великого обсягу пов'язаний з великою відповідальністю за виконання його перекладу в необхідний час. Це особливо важливо для перекладачів, які працюють як особи вільної професії, оскільки на роботу, яка виконується за власним планом, можуть вплинути непередбачені фактори. Це можуть бути не пов'язані з перекладом даного тексту події в житті перекладача, які можуть внести зміни в план виконання роботи. Тому в процесі планування слід враховувати таку можливість. План має бути гнучким, обов'язково слід передбачати достатню кількість додаткового часу. Деякі перекладачі, які одержали замовлення на переклад великого за обсягом тексту, планують, якщо є така можливість, закінчення роботи над замовленням значно раніше від обумовленого терміну, щоб у разі виникнення під час виконання завдання непередбачених обставин, які заважають роботі, мати достатній резерв часу. Однак можливі ситуації, коли визначений умовами договору термін не дозволяє розподілити роботу в нормальних умовах і, водночас, мати достатньо резервного часу на випадок виникнення непередбачених обставин, які не можуть бути визнані поважними причинами для невиконання договору. В такій ситуації робота може плануватись в більш напружених умовах. При цьому збільшується кількість робочих годин на день, щоб можливі непередбачені обставини не могли заважати виконанню замовлення. Не завжди, коли йдеться про встановлення оптимальних термінів виконання замовлення з точки зору замовника, перекладач може оптимально спланувати виконання роботи через нерівномірний розподіл труднощів в тексті. Така проблема особливо часто виникає у перекладачів-початківців, оскільки для них складніше оцінити труднощі тексту в цілому та його окремих елементів, а також тому, що через відсутність професійного та життєвого досвіду у них частіше виникають непередбачені труднощі в тексті, досвіду подолання яких вони ще не мають. Такі труднощі можуть бути пов'язані із змістом тексту або з окремими його елементами, коли для перекладу елементів тексту, пов'язаних з незнайомими або малознайомими поняттями, перекладач має виконати значну роботу, пов'язану з пошуком та засвоєнням спеціальної інформації, необхідної для розуміння первинного тексту та для створення тексту на мові перекладу. Інша проблема

може бути пов'язана з формою тексту, зокрема, це багатослівні речення, речення, обтяжені великою кількістю підрядних речень, визначень та обставин, а також тексти або елементи тексту, укладені особами, які мають недостатню літературну підготовку. Для сприйняття останніх типів текстів часто потрібні значні додаткові зусилля. Не менші зусилля можуть бути необхідними для перетворення одержаної з цих текстів інформації у текст перекладу. Такі обставини перекладач також має вміти враховувати при плануванні роботи з текстами великого обсягу. Можлива також робота з текстами великого обсягу в короткий час (терміновий переклад), коли перекладачеві потрібно вміння організувати свою працю та відпочинок в умовах, які можуть значно відрізнятися від звичних, повсякденних. Великого значення має при цьому моральна підтримка та допомога близьких людей перекладача, а, якщо є така можливість, і інших перекладачів або людей, які володіють іноземною мовою, з якими перекладач може співпрацювати та які можуть допомогти виконати частину роботи у випадку виникнення непередбачених обставин.

Висновки і перспективи подальшого дослідження. В сучасних умовах одержання вищої професійної освіти все частіше виникає потреба поряд із засвоєнням стандартизованого програмного навчального матеріалу засвоювати ще й потрібні конкретному студенту в конкретній ситуації знання та навички. Велике значення має при цьому самостійна робота студента. Така робота відіграє велику роль у випадку вивчення іноземної мови та засвоєння навичок перекладу. Вміння планувати самостійну роботу необхідно студенту. Для цього також потрібні відповідні знання, вміння та навички, а також відповідний досвід. Вміння планувати самостійну роботу для студента потрібно не тільки для засвоєння додаткових знань, але і для майбутньої професійної діяльності, особливо якщо необхідно виконувати великі обсяги роботи у складних обставинах. Така компетентність особливо необхідна для перекладача письмових текстів, який працює як особа вільної професії.

Перспективним для подальших досліджень може бути вивчення практичного досвіду перекладачів в плануванні роботи у складних умовах.

Список літератури:

1. Беляева А. Управление самостоятельной работой студентов // Высшее образование в России. 2003. № 6. С. 105–109.
2. Гуменюк З.В. Развитие мышления и волевых качеств студентов в процессе изучения иностранного языка / З.В. Гуменюк // Pedagogika. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki. Zbiyr artykuływ naukowych (28.02.2017). – Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. – С. 31–33.
3. Кравченко Т.В. Особенности инициативной самостоятельной работы студента в процессе изучения иностранного языка / Т.В. Кравченко // Филология, социология и культурология: Сборник научных докладов. – Лодзь, 2015. – Часть 2. – С. 62–63.
4. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик / Г.Э. Мирам. – Киев: Ника-Центр, Эльга, 1999. – 158 с.
5. Попова Л.И. Професійний досвід письмового перекладача: Реалії та проблеми / Л.И. Попова // Сборник научных статей «Филология, социология и культурология. Приоритетные направления науки». 28.02.2016. – Варшава. – С. 105–107.
6. Ферсман Н.Г. Формирование и развитие инновационного (творческого) мышления специалистов в системе последилового образования: монография / Н.Г. Ферсман. – СПб.: Астерион, 2014. – 175 с.
7. Чеботарев П.Г. Перевод как средство и предмет обучения: научно-методическое пособие / П.Г. Чеботарев. – М.: Высшая школа, 2006. – 319 с.

Кравченко Т.В., Огиенко В.П.

Национальный технический университет Украины
«Киевский политехнический институт имени Игоря Сикорского»

ПЛАНИРОВАНИЕ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В ПРОЦЕССЕ ИЗУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОГО ЯЗЫКА И ПЕРЕВОДА: УЧЕБНО-ВОСПИТАТЕЛЬНЫЕ АСПЕКТЫ

Аннотация

Рассматриваются особенности планирования самостоятельной работы в процессе изучения иностранного языка и перевода. В современных условиях все чаще возникает проблема наряду с усвоением стандартизованного программного учебного материала усваивать еще и необходимые конкретному студенту знания и навыки. Умение планировать самостоятельную работу становится необходимым для студентов. Для этого требуются соответствующие знания, умения и навыки, а также опыт. Авторы рассматривают особенности планирования с точки зрения переводчика письменных текстов, который работает преимущественно как лицо свободной профессии.

Ключевые слова: самостоятельная работа, иностранный язык, перевод, образование, планирование.

Kravchenko T.V., Ogienko V.P.

National Technical University of Ukraine
"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

THE PLANNING OF INDEPENDENT WORK IN THE PROCESS OF STUDYING A FOREIGN LANGUAGE AND TRANSLATION: EDUCATIONAL ASPECTS

Summary

The article deals with features of planning in process of foreign language studying. Today, students need more individual knowledge's than formerly. Planning of independent work is necessary for students today. They need special competence for such activities. The authors consider the planning from the standpoint of the translator of written texts, who works as self-employed person (freelancer).

Keywords: independent work, foreign language, translation, education, planning.